

СТАНОВИЩЕ

От доцент д-р Александър Донев Ангелов, Институт за изследване на изкуствата, БАН за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в научно направление 8.4. Театрално и филмово изкуство.

с дисертационен труд на тема: „РАБОТА НА РЕЖИСЬОРА В ДОКУМЕНТАЛНИЯ ФИЛМ–ПОРТРЕТ”.

представен от Тамара Валериева Пещерска-Йорданов, редовен докторант в сектор „Екранни изкуства“ на Институт за изследване на изкуствата пр БАН, с научен ръководител: проф. д-р Надежда Маринчевска

1. Оценка на качествата на дисертационния текст

Дисертацията изследва портрета в документалното кино с акцент върху работата на режисьора при неговото създаване. Дисертационният труд (със значителен обем, надхвърлящ изискванията на процедурата) поставя еднаква тежест върху спецификата на документалните изразни средства, характеристиките на един широко разпространен жанр, свързан с формирането въобще на документалния вид кино (започвайки с Нанук от Севера, 1922), и ролята на режисьора при реализацията на висококачествено филмово произведение от този тип. Анализирани са както морално-етични аспекти на отношението между автор и герой, така също естетическото своеобразие на жанра и влиянието на бързо навлизащите дигитални технологии върху режисьорската интерпретация и трансформацията на документалния филмов портрет. Една от устойчивите теми, които преминават през дисертационния труд, изследвана в множество примери и творчеството на различни автори, е въпросът за **истината**, за баланса между достоверност/обективност/реализъм и образност/обобщеност/емоционален ефект на документалното произведение.

Изследването е проведено задълбочено, обхващайки широк кръг от теми и проблеми, които са представени прецизно в контекста на историческото развитие на киното и неговите социални и художествени функции. Постигнат е баланс между киноведския и киноисторически подход, акцентиращи върху развитието на филмовата изразност, и професионално-практически анализ, които се основава на личния режисьорски опит на дисертантката, и нейните обобщения, почерпени от доброто познаване на развитието на жанра, Добро впечатление прави преобладаващото позоваване на примери от българското документално кино, което допринася за оригиналността на разработката. На фона на бурното развитие на документалните филмови форми през последните десетилетия благодарение на сериозните облекчения във филмопроизводството, внесени от дигиталните технологии, проблематиката на дисертацията е актуална и значима.

Приложената методология съдържа традиционни подходи за киноведско изследване, съчетаващи както филмово-естетически, така също киноисторически анализ. Широко са използвани също така интердисциплинарни методи от научните области на историята, социологията, културологията и етиката. За достигане на собствените изводи дисертантката е стъпила както върху анализа на значителен брой конкретни филми

(приложената филмография наброява 219 заглавия). Библиографията от 109 източника включва различни типове литература, представящи както личния опит на режисьори-документалисти, така също научните възгледи на класически филмови теоретици и съвременни изследователи. Заслужава да се отбележи умението на авторката аналитично да съпоставя собствената си режисьорска практика с извлеченото познание от методите на утвърдени автори–документалисти.

2. Приноси на дисертационното изследване

В приложената специална справка (9.Научни приноси на настоящата дисертация) дисертантката коректно и обстойно е изложила научните приноси на нейното изследване, като с настоящото становище потвърждавам изцяло тяхната валидност и значимост.

Бих искал да добавя, че за целите на дисертационния труд е използвано съчетание от утвърдени методологически похвати и инструменти, които са умело приложени при изследването на един актуален филмов жанр и изработване на режисьорски инструментариум за работата в него. По този начин е постигнат конкретен и многостранен анализ на обекта на изследването. В детайли е разкрита еволюцията на жанра, разнообразието от похвати и специфичните режисьорски техники за успешно осъществяване на принадлежащите към него кинотворби. Въпреки че акцентът на дисертационния труд попада върху документалния филм портрет, много голяма част от разсъжденията имат принципна значимост за разбиране на естетиката и природата въобще на документалното кино.

Бих допълнил още като специфични приноси умението на авторката да съчетава киноисторически и кинотеоретични обобщения с конкретни киноведски и кинокритически анализи на отделни филми. Този подход има още по-голяма ценност, доколкото се реализира от изследовател с практически опит като автор на документални филми.

3. Бележки и препоръки

Без съмнение предложеният дисертационен труд притежава значителни достойнства, което ми позволява да не спестя две дребни, но дразнещи (поне мен) неточности, отнасящи се не толкова до същността, колкото до стила на научното изложение.

Малко смущаващо звучи преувеличената квалификацията „утвърдени филми-шедьоври в областта на портретния жанр“ (с.9) за произведенията (без да се посочват конкретни заглавия) на известен брой (почти 20) съвременни български документалисти. Случаят е единичен, но подобни „изпуснати“ неуместни суперлативи могат да поставят под съмнение безспорно правилните и задълбочени разсъждения на изследователката.

Бих искал да обърна внимание и на един пример за прекомерно доверие при цитирането. Става въпрос за думите на киноисторик с голям авторитет, какъвто е Тодор Андрейков, който не съвсем коректно от днешна гледна точка е заявил преди повече от 40 години: „жените режисьорки в първата половина на века се броят на пръсти“ (с. 28). Всъщност съвременните изследвания показват, че жените творци дори само в нямото кино са били значителен брой – актуална студия на American Film Institute документира имената на повече от 800 жени режисьорки, сценаристки и продуценти в Холивуд в периода 1910-

1930. Проблемът е, че тяхното творчество повече от един век остава пренебрегвано от киноисторици, филмови критици и други изследователи.

Текстът на дисертацията притежава значителна познавателна стойност, написан е на добър език, обогатен с голямо количество филмови примери и конкретни анализи, което ме кара да препоръчам неговото издаване във вид на книга след известна редакция и допълване.

3. Публикации и участия в научни форуми

Докторантката е представила справка за 7 публикации по темата на дисертационния труд, които значително надвишават броя, изискван в съответствие с Допълнителните изисквания (т.1.2) към Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Института за изследване на изкуствата, БАН. По-голямата част от представените публикации са резултат от участие на кандидатката в автортетни научни форуми. Всички те доказват категорично, че Тамара Пещерска притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания.

4. Заключение:

Представеният дисертационен труд на тема „Работа на режисьора в документалния филм–портрет” изпълнява изискванията на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Института за изследване на изкуствата, БАН. Текстът е самостоятелен научен труд със собствени оригинални и приноси моменти в дообогатяване на съществуващо знание в областите на киното и телевизията.

Това ми дава основание убедено да гласувам за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство на Тамара Валериева Пещерска-Йорданов.

Дата: 17 август 2023 г.

Член на научното жури :

Александър Донеv, доцент, д-р